

Śliwa, Joachim

Pochodzenie stel punickich ze zbiorów Muzeum Narodowego w Krakowie

---

Studia Archeologiczne 1, 255-258

1981

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Joachim Śliwa

POCHODZENIE STEL PUNICKICH ZE ZBIORÓW MUZEUM NARODOWEGO
W KRAKOWIE

Zajmując się sylwetką Antoniego Grubissicha /1853-1922/, znakomitego kolekcjonera i ofiarodawcy pokaźnego zbioru zabytków punickich dla Muzeum Narodowego w Krakowie, wzmiankowałem również zespół stel punickich, złożony z 9 obiektów¹. W oparciu o spis zabytków wykonany przez ofiarodawcę, zachowaną korespondencję, inwentarz zbiorów oraz stare karty katalogowe ustalono, że omawiana grupa pochodzi z Kartaginy². Natomiast sugerowany wówczas przeze mnie związek tych zabytków z działalnością wykopaliskową A.L.Delattre'a³ znalazł całkowite potwierdzenie w toku dalszych poszukiwań.

¹ Por. następujące opracowania: J.Śliwa, The Anthony Grubissich Collection in the National Museum in Cracow, ZDMG 124,2,1974, s.13-18; tegoż, Kolekcja Antoniego Grubissicha w Muzeum Narodowym w Krakowie, Meander XXIX, Warszawa 1974, s.187-197; tegoż, Kolekcja zabytków punickich w Krakowie, Studia z Archeologii Śródziemnomorskiej 3, Prace Archeologiczne 19 /Zeszyty Naukowe UJ 369/, Kraków 1974, s.49-55, il.1-6.

² Jak wynika z listu Krzysztofa Mieroszewskiego z dnia 30 sierpnia 1913 r., skierowanego do Dyrekcji Muzeum Narodowego w Krakowie, w skład kolekcji A.Grubissicha wchodziły m.in. "wykopaliska puńskie, dobyte w obecności ich dzisiejszego właściciela. Zbiór ten posiada świadectwo urzędowe swej autentyczności. Składa się z tablic z napisami, odczytanymi i opublikowanymi w dziale archeol. Akad.francuskiej /.../".

³ Alfred Louis Delattre /1850-1932/ ze zgromadzenia OO. Białych, kanonik tytularny Kartaginy, dyrektor Musée Lavigerie, prowadził intensywne badania archeologiczne na terenie starożytnej Kartaginy.

Antoni Grubissich zgromadził swój zbiór punicki w czasie pobytu w Tunisie, gdzie w latach 1901-1911 sprawował urząd austriackiego konsula generalnego. W 1913 r. ofiarował całą swą kolekcję do zbiorów Muzeum Narodowego w Krakowie.

Na podstawie przytoczonych niżej materiałów odtworzono pochodzenie czterech stel z tego zbioru. Jak wynika z cytowanych dalej informacji, zostały one odkryte w Kartaginie przez A.L.Delattre'a i pochodzą z badań prowadzonych przez niego w latach 1901-1907⁴. Przekazując stele do kolekcji Grubissicha, Delattre wykonał ich estampaże, na podstawie których weszły do literatury, z tym że nieznane już było wówczas miejsce przechowywania oryginałów. Z drugiej natomiast strony, L.Karpiński, autor ostatniego opracowania trzech stel z kolekcji Grubissicha nie odnalazł w magazynach muzealnych pozostałych obiektów. Nie stwierdził również, że zbiór ten był znany już wcześniej, a niektóre obiekty publikowane⁵. Najprawdopodobniej także pozostałe stele i fragmenty /pięć obiektów/, których Delattre nie włączył do swych materiałów, pochodziły również z jego badań⁶.

Również i pozostałe obiekty punickie ze zbioru Antoniego Grubissicha /ceramika, lampki, amulety, figurki terakotowe itp./ można łączyć z terenem Kartaginy i pracami wykopaliskowymi A.L. Delattre'a. Większość materiałów punickich z tej kolekcji można umieścić w okresie od IV-II w.p.n.e., co w omawianym czasie najlepiej mogłoby odpowiadać analogicznym materiałom pochodzącym z badań prowadzonych właśnie przez A.L.Delattre'a na kartagińskim cmentarzysku Rabs⁷.

Już w 1907 r. cztery stele ze zbioru A.Grubissicha, na podstawie estampaży dostarczonych przez Delattre'a, przedstawił Philippe Berger na posiedzeniu "Académie des Inscriptions et Belles Lettres"⁸. Ich estampaże /według numeracji Delattre'a:

⁴ Daty odkrycia stel zamykają się pomiędzy r.1901 /początek pobytu A.Grubissicha w Tunisie/ oraz r.1907 /komunikat wygłoszony przez Ph.Bergera na posiedzeniu Académie des Inscriptions et Belles Lettres. Por. niżej, przypis 8/.

⁵ L.Karpiński, Phoenician Stelae from the National Museum in Kraków. Études et Travaux I, Warszawa 1966, s.24-31.

⁶ Delattre wykonał estampaże z myślą o materiałach do "Corpus Inscriptionum Semiticarum". Pozostałe obiekty /por. niżej nr 5-9/ nie posiadały inskrypcji i dlatego zostały pominięte.

⁷ Por. CRAIBL 1900, s.83 nn.; 1901, s.583 nn.; 1903, s.429 nn.

⁸ CRAIBL 1907, s.768-769 /séance du 22 novembre/.

nr 796-799/ weszły również w skład materiałów do przygotowywanego wówczas tomu Corpus Inscriptionum Semiticarum, którego odpowiedni fascykuł ogłoszono drukiem w 1916 r.⁹ Już wtedy, mimo iż od przekazania zbioru do Krakowa upłynęły tylko trzy lata, towarzyszyła im uwaga: "Quonam migrarint lapides, nescimus". Jedną ze stel zainteresował się ponadto J.-B.Chabot, który opracowując zabytki ze zbioru Luwru, ogłosił również jej wyczerpujące opracowanie¹⁰. Wykorzystał wtedy również sporządzony wcześniej przez Delattre'a estampaż, gdyż jak zaznacza autor wspominając obiekty z kolekcji Grubissicha: "On ignore ce qu'elles sont devenues". J.-B.Chabot uwzględnił tę stelę również w "Répertoire d'épigraphie sémitique"¹¹.

Obecnie w zbiorze Muzeum Narodowego w Krakowie /Dział Sztuki Starożytnej/ znajdują się trzy dobrze zachowane stele oraz trzy fragmenty z kolekcji A.Grubissicha¹²:

1. Nr inw. XI-A-841 /dawniej 123.654/.

Wys. 0,68 m, szer. 0,205 m.

Estampaż Delattre'a nr 796; Ph.Berger, CRAIBL 1907, s.769; J.-B.Chabot, CRAIBL 1916, ss.31-35, il.4; CIS I, 3347; Rép. III, 1583; M.Hours-Miédan, Les représentations figurées sur les stèles de Carthage. Cahiers de Byrsa I, 1951, pl.XXVIII c; A.M.Bisi, Le stèle puniche. Roma 1967, s.80 /przypis 132/; J.Śliwa, Kolekcja zabytków punickich w Krakowie. Prace Archeologiczne 19, Kraków 1974, s.53, przypis 11, il. 1.

2. Nr inw. XI-A-602 /dawniej 123.651/.

Wys. 0,59 m, szer. 0,16 m.

Estampaż Delattre'a nr 799; CIS I, 3350; L.Karpiński, nr kat. 2; T.Kotula, Afryka północna w starożytności. Wrocław 1972, s.67, il. 16.

⁹ CIS I, 3347-3350.

¹⁰ Nr inw. XI-A-841; J.-B.Chabot, Les inscriptions puniques de la collection Marchant, CRAIBL 1916, s.31-33, il. 4.

¹¹ Répertoire d'épigraphie sémitique III, 1583 /Paris 1917/.

¹² Trzy stele zaginęły /por. niżej, przypis 13/. Zachowane obiekty wykonane są z wapienia. W zbiorach Muzeum Narodowego w Krakowie znajduje się ponadto jeden fragment steli punickiej z kolekcji Czartoryskich /nr inw.XI-990/. Por. L.Karpiński, op.cit. /przypis 5/, nr kat.1.

3. Nr inw. XI-A-601 /dawniej 123.653/.
Wys. 0,18 m, szer. 0,16 m /fragment/.
Estampaż Delattre'a nr 798; CIS I, 3349; L.Karpiński, nr kat.3.
4. Nr inw. XI-A-842 /dawniej 123.652/.
Wys. 0,46 m, szer. 0,19 m.
Estampaż Delattre'a nr 797; CIS I, 3348.
5. Nr inw. XI-A-606 /dawniej 123.658/.
Wys. 0,20 m, szer. 0,195 m. Fragment bez inskrypcji.
L.Karpiński, nr kat.4.
6. Nr inw. XI-A-843 /dawniej 123.656/.
Wys. 0,26 m, szer. 0,21 m. Fragment bez inskrypcji.
J.Śliwa, Kolekcja zabytków punickich w Krakowie. Prace Archeologiczne 19, Kraków 1974, s.53, il.2.
Natomiast pozostałe trzy zabytki /dwie dobrze zachowane stele oraz jeden fragment/ zaginęły prawdopodobnie w czasie ostatniej wojny¹³. Według spisu zabytków i starych kart inwentarzowych były to następujące obiekty:
7. Nr inw. 123.657.
Wys. 0,565 m, szer. 0,165 m.
Obiekt nie publikowany. Na karcie inwentarzowej zachowany jest pobeżny szkic i określenie: "Płyta kamienna z rytymi symbolami Astarty /Thanit/". Brak wzmianki o inskrypcji.
8. Nr inw. 123.659.
Wys. 0,52 m, szer. 0,137 m.
Obiekt nie publikowany. Na karcie inwentarzowej zachowany jest pobeżny szkic i określenie: "Płyta kamienna z wyrytą ręką i innymi symbolami Astarty /Thanit/". Brak wzmianki o inskrypcji.
9. Nr inw. 123.655.
Wys. 0,35 m, szer. 0,135 m. /Fragment/.
Obiekt nie był publikowany. Na karcie inwentarzowej zachowany jest pobeżny szkic i określenie: "Kawał płyty kamiennej z rytą konturowo postacią w powiewnych szatach, ze wzniesioną ręką; głowy brak". Brak również wzmianki o inskrypcji.

---

¹³ Brak obiektów stwierdzono w czasie szkontrum przeprowadzonego w r.1950 i 1952.